

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

FEBERWARE/MATŠHE 2012

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 28.

DITŠHUPETŠO TŠA GO SWAYA

- Ge molekwa a arabile dipotšišo tše di fetago palo yeo e nyakegago, swaya ya mathomo fela. (Molekwa ga a swanela go araba potšišo ye telele le ye kopana go tšwa pukung e tee.)
- Karolong ya A, ge molekwa a arabile dipotšišo tše nne ka moka mo diretong tšeo di kgethilwego, swaya tše pedi tša mathomo.
- Go dikarolo tša B le C, ge molekwa a arabile dipotšišo tše kopana tše pedi goba tše telele tše pedi, swaya ya mathomo o hlokomologe ya bobedi. Ge molekwa a arabile dipotšišo ka moka tše nne, swaya fela ya pele mo karolong ye nngwe le ye nngwe ge e le gore go arabilwe potšišo ye kopana le ye telele.
- Ge molekwa a file dikarabo tše pedi, moo e lego gore ya mathomo e fošagetše mola ya bobedi e nepagetše, swaya ya mathomo gomme o **hlokomologe** ya bobedi.
- Ge dikarabo di sa nomorwa ka tshwanelo, swaya go ya ka memorantamo.
- Ge mopeleto wo o fošagetšego o ama tlhalošo, swaya phošo. Ge o sa ame tlhalošo, gona mo fe moputso.
- *Potšišo ye telele:* Ge karabo ya potšišo ye telele e le ka tlase ga botelele bjo bo nyakegago, se mo otle ka ge a šetše a ikotlile. Ge e le ye telele kudu, lekola fela mantšu ao e ka bago a 50 (mongwalong wa go tlogelana le a 30 (mongwalong wa go kgomagana) o **hlokomologe taodišo yeo e šetšego**, fela o bale thumo.
- *Dipotšišo tše kopana:* Ge molekwa a sa šomiše ditsebjana moo a kgopetšwego go tsopola, se **mo otle**.

KAROLO YA A: THETO**POTŠIŠO YA 1*****DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA* – Prof. DM Kgobe****Ngwato – RM Mogashoa**

Mohlala wa karabo:

Seretotumišo.

Seretotumišo se reta bogale goba bokgoni bja seretwa. Gantši seretong sa mohuta wo seretwa se a itheta. Seretotumišo se arotšwe ka mehuta ye mebedi, e lego **seretotumišo sa sebjalebja** le **seretotumišo sa bogologolo**. Mehutatheto ye e tsebja le go lemogwa ka diteng tša yona. Ge diteng tša sereto di lebane le sebjalebja, gona sereto seo ke seretotumišo sa sebjalebja, gomme ge diteng di lebane le ditaba tša bogologolo, gona sereto seo ke sa bogologolo.

Dinyakwa tša seretotumišo

Matseno
Boitsebišo
Mmele

Ngwato.

Sereto sa Ngwato ke seretotumišo sa bogologolo ka ge se na le dinyakwa tša seretotumišo sa bogologolo, matseno, boitsebišo, mmele le mafetšo a moswananoši, go angwa le diteng tša sona.

Matseno: kgomo e a tsha.

E gangwa ke mang?

Boitsebišo:

- E gangwa ke ye papadima ya naka lehubedu.

Mmele:

- Ditaba di anegwa ke motho wa pele – Ke pula ya marotholodi a magolo.
– Ke leru la Mmamohlake.
- Ditematheto – seretotumišo se se arotšwe ka ditematheto tše tlhano tšeo di sa lekanego ka methalotheto.
Tematheto ye nngwe le ye nngwe e emela kgopolo ye e rilego:
Mohlala, Tematheto ya 1 e lebane le matseno le boitsebišo.
Tematheto ya 2 e hlaloša bogale bja Ngwato.
Tematheto ya 3 e bolela ka go kgotlelela mohlako ga Ngwato.
Tematheto ya 4 e hlaloša bokgoni bja Ngwato.
Tematheto ya 5 e reta lešika leo Ngwato a tšwago go lona.
- Mainatheto le meroto/mephato – Ngwato, Mpelegeng, Morwaswi, Phogole (mainatheto), Matuba le Mangana (meroto/mephato).

- Tshwantšhokgopolo – kgetho ya mantšu > mašula = ditoro tše mpe.
 > mokutwana = motse/mosadi.
 > malabulabu = mankeretla/maratha.
 - tshwantšhišo> ke leru la Mmamohlake.

Mafetšo: sereto se ga se na mafetšo a seretotumišo sa bogologolo ka gobane tše dingwe tša direto tša mohuta wo di felela ka go re: Ke tšhaba mediti!/Selepe gomela! Ka go realo moreti o dirišitše setlabela (thekniki) sa tlogelo.

Dintlha = 07

Teori = 02

Polelo = 01

[10]

GOBA

POTŠIŠO YA 2

Re tšeane – SN Tseke

- 2.1 Seretonyefolo./Kodutlo:
 - O thomile neng go ntlwaetša nako boka pudi/O thomile kae go se ntshepe boka mpša? (2)
- 2.2 Moreti o eletša banyalani gore ba se fetogelane mapogo ka morago ga gore ba phele gabotse le go kgotlelelana nako ye telele./Moreti o eletša batšeani go botegelana goba go tshepana. (2)
- 2.3 Moreti o makatšwa ke gore molekane wa gagwe o mmeela nako ya go tla ka gae eupša peleng a be a sa dire bjalo. (2)
- 2.4 Go gatelelwa taba ya gore ba be ba phela gabotse. (2)
- 2.5 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a bona:
 Mohl: Pefelo/pelaelo – Ke gore mosadi wa moreti o fetotše maitshwaro a gagwe ka ge a thoma go beela monna melao le mellwane./Bophelo ka lapeng bo fetogile ka ge go se sa foka moya wo mmothe wa lerato magareng ga banyalani (go se tshepane). (2)

[10]

GOBA

POTŠIŠO YA 3

Matete a lefase – NS Puleng

- 3.1 Ramasedi/Mogaogedi/Modimo.
 Mogaogedi, lerato la gago ke nyepo,/Lefase ke matete a atla tšago Ramasedi. (2)
- 3.2 Bao – e gatelela leina le **Batho**. (2)

- 3.3 O dutše bophagamong o bona tšohle – Modimo o ka godimo ga dilo ka moka, o a laola, ebile o bona tšohle. O dutše legodimong magodimodimong. Go dirišitšwe **bophagamong** sebakeng sa **godimodimo**. (2)
- 3.4 Gomme ka moka o di šeditše./Gobane o di beile boitshenkong. Kelelothalo e tlemaganya dikgopolo tše pedi tšeo e lego go šetša le go itshenka. (2)
- 3.5 Ke lethabo./Thorišo. Moreti o hlakelela le go reta Ramasedi ka tšeo a di direlago batho./Go hlakelela le go reta Modimo. (2)
- [10]**

GOBA

POTŠIŠO YA 4

Go leleme – KD Leseilane

- 4.1 Wa – wa – go tšweletša mošito. (2)
- 4.2 Tshwantšhišo – se šupa gore mešomo yeo e dirwago ke leleme ke ye megolo (ke tlou). (2)
- 4.3 4.3.1 Le rarolla mathata (2)
- 4.3.2 Baratani ba nyalana ka dikgomo. (2)
- 4.4 Ee, leleme le bohlokwa, batho ba rarolla mathata ka go bolela./Ka ganong batho ba fetola dijo ka leleme, bj.bj. (2)
- [10]**

LE

POTŠIŠO YA 5

Majelathoko – RP Phasha

Mohlala wa karabo

Nepo ya sereto

Nepo ke thutokgolo/molaetša wo mongwadi a ratago go o tšweletša ka sengwalwa sa gagwe. O theilwe godimo ga ditiragalo tša bophelo. Gore nepo e tle e bonagale gabotse mongwadi o diriša dithekniki tša go fapana bjalo ka kgethontšu, dikapolelo, dika le diema, poeletšo, morumokwano, bj.bj.

Nepo ya Majelathoko

- Moreti o sola bao ba bitšago batho ba bangwe majelathoko.
- Moreti o ganana le taba ya gore batho ba reele ba bangwe maina ka mešomo yeo ba e šomago.
- Moreti ga a kgahlwe ke ka tsela yeo maphodisa a nyefolwago ka gona.
- Moreti o belaela ka ga kgethologanyo ya batho – go tumišwa boradipolitiki go feta maphodisa.
- Moreti o gegea batho bao ba nyatšago maphodisa eupša ge ba le mathateng ba kitimela go bona.
- Moreti o ipiletša gore go be le tšhomišanommogo bathong gore ba tle ba kgone go aga setšhaba ka ge boomo bo sa age motse.

Dintlha = 07**Teori = 02****Polelo = 01****[10]****POTŠIŠO YA 6****Majelathoko – RP Phasha**

- 6.1 Maphodisa. (1)
- 6.2 Kgopolo ya mothalotheo wa mathomo e felela mothalotheo wa go latela.
Mohl: Re reng re le bana ba thari ye ntsho
Ra bitšwa majelathoko?
Ke ka lebaka la eng re bitšwa majelathoko
Eupša tšeo di lewago ke lena
Le rena re di ja? (2)
- 6.3 O šupa go hloya./Go se rate. (1)
- 6.4 Makgethepolelo./Potšišoretoriki:
Mohl: - Le reng le ba rogaka ba se na molato?
- A ke gona ge le re bathobatho setšhabeng ke boradipolitiki?
- A ke lebaka la eng ge le ekwa bohloko? (2)
- 6.5 - Poeletšothomi: a ke, a ke.
- Poeletšo ya sekafoko: a ke lebaka la eng ge le ... (2)
- 6.6 (Molekwa o tla fa maikutlo a gagwe.)
Mohl: - O nyamišwa ke ge batho bangwe ba bitšwa majelathoko le ge ba dira mošomo wo bohlokwa. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI**POTŠIŠO YA 7: LENONG LA GAUTA – HDN Bopape****TSHWANTŠHO YA BAANEGWA**

Tshwantšho ya moanegwa e lebane le maitshwaro a gagwe (semelo). Wo ke mokgwa woo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka moo mongwadi a mo tšweleditšego. Tshwantšho ya moanegwa gantši e lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le polelo tša moanegwa.
- Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe.

7.1 Nono**Ditiro le polelo tša moanegwa**

- **Motho wa go ba le phišegelo/phegelelo**

Ge a ikemišeditše go dira selo, ga a lebelele kotsi yeo a ka welago go yona. O nyakišiša molato wa polao ya Mmatšhego a sa gomele morago le ge go le boima bjang kapa bjang.

- **O sehlogo**

Ge Mpho a gana go tšwa ka nnete o mmetha gore nnete yeo e be e tšwele nyanyeng.

- **Ga se lefšega**

Le ge seresanta Maroga a mo lemoša ka kotsi ya go nyakišiša molato wa polao ga a ka a fetola mogopolo. O ile a no tšwela pele ka dinyakišišo. Ga a boele morago mo go lego bothata.

- **O bohlale**

Ge a hlasetšwe ke dira le manaba, o phološwa ke bohlale bja gagwe. O ipha nako ya go kgonthišiša seo a se nyakago, ntlha ye, e bonagala nakong yela a bego a šetšwe ke sefatanaga sa dinokwane ka morago.

- **Ke motho wa šedi**

O na le thekniki ya go lemoga selo seo se iphihlilego, mohlala, o kgona go lemoga gore sefatanaga sa Brenda se gatile phoka, o kgona go lemoga gore Brenda o na le seo a se naganago, o kgonne go lemoga Mpho gore o na le morero ka ga Maleka.

- **O na le kgotlelelo**

O kgotlelela dipolelo tša Brenda le maitshwaro a gagwe.

- **Motho wa leratorato**

O lebelela mosadi wa gagwe ka lerato ka dinako tšohle, moo ebilego a ile a palelwa ke go lemoga ka pela gore Brenda yo a dulago le yena ke mmolai. Ga a ka a iša felo ka makgarebe ao a bego a mo lebelela ka kganyogo kua 'bottle store'.

7.2

Brenda**Ditiro le polelo tša moanegwa**

- **O na le kgang**

Ge a nyaka selo, o netefatša gore selo seo o a se hwetša, mohlala, o nyakile lenong la gauta mengwaga ye mehlano a ba a le hwetša. Kgang ya gagwe e mo dirile gore a timelele lebaka le letelele go se yo a tsebago gore o kae.

- **Motho wa pelompe**

O bolaile mosadi wa tatagwe Mmatšhego. O kwana le manaba gore ba hlasele monna wa gagwe Nnono.

- **O na le lenyatšo**

Ga a hlomphe monna wa gagwe Nnono, o bolela le yena ka go mo tšeatšea le go mo nyefola.

- **Ga a na lerato**

O botša monna wa gagwe wa lenyalo, Nnono, gore o sepela le monna yo mongwe, Nakedi. O befelela Nnono ge a boile bošego le ge a bethile Mpho ntle le go šetša mabaka.

- **O na le sephiri**

Ga a botše motho gore nako ye a bego a timeletše o be a le kae, le mang. O ikgapa a ikgoroša a boa mašego Nnono a sa tsebe morero wa gagwe. Ga a botše motho gore go na le selo sa bohlokwa seo a se nyakago.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Nnono o mo hlaloša bjalo ka motho wa go se be le matepe. Re kwa ge a re ga se motho wa go bapala ka megokgo le ge ba ka omana bjang le bjang.
- Nnono o hlaloša Brenda bjalo ka motho wa go se rate go bolela kudu.

Leina la gagwe.

- Leina ga le hlaloše selo ka semelo sa gagwe.

7.3

Mna Maleka**Ditiro le polelo tša moanegwa**

- **Ga a na tlhokomelo**

Mosadi wa gagwe, Mmatšhego, o na le diemadirile tša gauta, tša go bitša mašeleng a godimo fela ga a re selo ka ga tšona, ga a mmotšiše.

- **Motho wa go rata go itefeletša**

O botša Nnono gore ge a hweditše mmolai a mo tliše go yena gore a mmolaye ka tša gagwe diatla.

- **O hloka tshepo go ba molao.**

Ga a na tshepo go ba molao, e lego maphodisa. Bjale o kgopela Nnono gore a nyake mmolai wa mosadi wa gagwe.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Nnono o hlaloša Mna Maleka bjalo ka motho yo borutho.
- O rata bjala. Nnono o re Mna Maleka o dutše tafoleng o nwa wisiki.

Leina la gagwe.

- Leina la gagwe ga le sepelelane le mediro ya gagwe.

Dintlha=15
Teori= 05
Polelo= 05

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 8: LENONG LA GAUTA – HDN Bopape****SETSOPOLWA A**

- 8.1 O befedišitšwe ke gore Brenda o llela eng. (1)
- 8.2 Thulanontle, mohlala: 'Ke boletšeng sa sekgopi mantšibua ge ke boa'/'Re bile le diphapano tše ntši fela e be e le la mathomo ge phapano ya rena e fihla mo e fihlilego maabane.' (2)
- 8.3 Ke banyalani./Monna le mosadi wa gagwe. (1)
- 8.4 Nnono o fapane le Brenda ka lebaka la gore o boile bošego gomme Brenda a lla gabohloko. Bjale Nnono o makatšwa ke sello sa Brenda etšwe ba fela ba fapana gomme a sa lle ka tsela ye. (2)
- 8.5 Brenda o na le kgang. Ga se motho wa go lla fela, ge a šala a lla ke gore o tshwenyegile kudu. (2)
- 8.6 Ke go tla bošego gae ga Nnono. (2)
- 8.7 Go laetša gore go na le kgopolo goba taba yeo e tlogetšwego ke seboledi goba mongwadi. (2)
- 8.8 Aowa, sello sa gagwe ke sa sehloDIMARE – ke sa go thibathibetša seo a se dirilego – ke thekniki ya go thibela seo a se dirilego. (2)

SETSOPOLWA B

- 8.9 Naniki. (1)
- 8.10 Sutū. (1)
- 8.11 Nakedi ke mosenyi mola Nnono e le monyakišiši. (2)
- 8.12 Khunollo ya lehuto e tšwelela mo basenyi ba swarwago. Mo setsopolweng se go swarwa boNakedi gomme Brenda le yena o a hlokoFALA . (3)
- 8.13 Moya wa go nyaka go utolla nnete ka lebaka la gore go botšišwa dipotšišo tša go nyaka nnete. (2)
- 8.14 Dikarabo di tla fapana,
Mohlala, Go dira dinyakišišo tše di tseneletšego. (2)

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 9: NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**TSHWANTŠHO YA BAANEGWA**

Tshwantšho ya moanegwa e lebane le maitshwaro a gagwe (semelo). Wo ke mokgwa woo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka moo mongwadi a mo tšweleditšego. Tshwantšho ya moanegwa gantši e lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le polelo tša moanegwa.
- Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe.

9.1 Phankga**Ditiro le polelo tša moanegwa**

- Ke motho wa go ba le boikgantšho gammogo le boikgogomošo. Re kwa a re: 'Nna ka hlahlwa ke motho yo ke mo hlahlago, wa thuto ya mogwapa ya matšatši ale go sa buša Kgoši Konkodi?'(letl.14).
- Ke sehvirihwiri
O etela Mafamo ka nepo ya go uwauwetša setšhaba gore se eme le yena kopanong ya sekolo.
- O na le bomenemene
O iša diphuthelwana go Mokgonoana yo e lego mongwaledi wa lekgotla la sekolo.
O senya Lahlang leina pele ga bana ba sekolo le go maloko a mangwe a komiti.
- Ke moradia.
Ka ge a logišana maanomabe le Mokhura nepo e le go wiša Lahlang.
- Ke sebody.
Mošomo wa gagwe o hlatsela seo.
- O na le lenyatšo.
O re Lahlang o šunyetša tšhelete ka mosading wa gagwe yoo o ka rego ke kolobe. O re Lahlang o apara disutu tša go galoga (Ke modiidi).

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Ke sethakga sa go opela.
Pebetse o boledišana le Lesehla. Ba re: 'O ra Morutiši Phankga na? Gape o filwe yoo.'

Leina la gagwe.

- Leina la gagwe le sepelelana le ditiro tša gagwe. O šušula Lahlang setulong.

9.2 Lahlang**Ditiro le polelo tša moanegwa.**

- O na le moya wo mobotse wa leago.
O amogela Phankga ka matsogo a mabedi.
- Ke motho wa go rata mošomo wa gagwe.
Ke motho wa mathomo wa go tla mošomong, ebile ke wa mafelelo wa go tloga.
- Ke motho yo a emelago nnete.
O botša mosadi wa gagwe gore yena ga a ye felo ka ge a se na molato.

- Ga a tšhošwe ke lefela.
Le ge go le bothata kua sekolong ga se a ka a tšhoga.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Ke lešaedi la go opela. Pebetse, Lesehla le Nthulwane ba re ge e le Lahlang yena, o golofetše megolo.

Leina la gagwe.

- Leina la gagwe le sepelelana le ditiro tša gagwe. O nyaka Batau ba lahla mekgwa ya kgethollo.

9.3

Mokhura**Ditiro le dipolelo tša moanegwa.**

- Ke nta malomela kobong, o segiša Lahlang a dutše a mo tla ka fase.
- Ke motho wa boikgantšho le boikgogomošo.
Mosepelo wa gagwe o ka re o tshela mekero.
- Ke motho yo a ratago go bonwa kudu.
O tsena ka kerekeng mola kereke e le kgale e tsene.
- O hloka moya wo mobotse kgodišong ya bana.
Re kwa a huetša Phankga go tekola Lahlang setulong.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- O a neela.
Go thwe ga a tšwafe go sobeletša seatla ka potleng ge a efa kereke.
- Ke setšhepi.
Ga a tlankelwe ka thokong ya diaparo ... o rwele motse ka moka.

Leina la gagwe.

- Leina la Mokhura ga le sepelelane le ditiro tša gagwe.

Dintlha=15**Teori= 05****Polelo= 05****[25]****GOBA****POTŠIŠO YA 10: NGWANA WA MOBU – SPP Mminele****SETSOPOLWA A**

- 10.1 Ke Phankga – ka ge a be a re yena ga a swane le Lahlang ka ge a belegetšwe motsaneng wa Makgwareng. Le mošomo wa go ba hlogo ya sekolo o re o swanetše yena e sego Lahlang. (3)
- 10.2 Yo bogale – o re o tla botša bahlapetši ba thuto therešo ya seo se diregago./O re yo a ka kgwathago bana ba gagwe a tsebe gore o thinthile semana. (2)
- 10.3 O be a dira sekgotse ka go mo fa nku./O be a reka gore ba mo thuše go tloša Lahlang setulong. (2)

- 10.4 'Hahahaha! E tla be e se ngwana wa mobu: A ke re ge le mo reta a le reketše bjala le realo le re 'ngwana wa mobu'. O hlohleletša batho gore ba bone ditaba ka leihlo la gagwe./Ba eme le yena tabeng ya go bolela nnete. (3)
- 10.5 Ya selegae/segologolo – ba nwa bjala ka mokgopu/sego. (2)
- 10.6 Ee, se lokile, nnete e swanetše go tšwela nyanyeng. (2)

SETSOPOLWA B

- 10.7 Lengwalo leo le paledišitšego baithuti go ya diphadišanong. (1)
- 10.8 Ke ge Phankga a sa dira mošomo wa gagwe ka tshwanelo. (2)
- 10.9 Nakong ya ge mohlalobimogolo a etetše ka phapošing ya gagwe a bile a lekola dipuku tša gagwe tša maitokišetšo. Phankga o be a itoma a sa fetše. (2)
- 10.10 Phankga o ile a šuthišetšwa sekolong sa Ntotolwane. (2)
- 10.11 Molekwa o tla fa lehlakore la gagwe.
Mohl: Ee – ge Phankga a ka se šuthiše gona mpherefere o ka se fele.
Aowa – nka be a mo raketše sa ruri ka gobane ke lenaba la thuto. (2)
- 10.12 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a bona.
A letšhogo – o bona ngwedi o apogetšwe ke leru.
A kgakanego – mahlale a fedile. (2)

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 11: LEŠITA PHIRI – OK Matsepe****TSHWANTŠHO YA BAANEGWA**

Tshwantšho ya moanegwa e lebane le maitshwaro a gagwe. Wo ke mokgwa woo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka moo mongwadi a mo tšweleditšego. Tshwantšho ya moanegwa gantši se lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le polelo tša moanegwa.
- Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe.

11.1 **Taudi**
Ditiro le polelo tša moanegwa.

- O na le pelo ye mpe.
O nyaka go bolaya Tšhwahledi.
- Ke mmolai.
O bolaile Mphoka
- O na le swele.
O taboša Tšhwahledi koma.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Taudi ke ngwanangwako.
Mabotho o re: 'Ga go ka mokgwa wo mongwe, o na le mokgwa kudu ebile e le ngwanangwako a ilalo.'

Leina la gagwe.

- O rata go laola le go se laolwe.

11.2 **Khutšišo.****Ditiro le dipolelo tša moanegwa.**

- Mosadi wa go itshwara hlephi.
O tsena mapaing le Mphoka mola e le molata, a robala le yena e tšwe e le mosadi wa kgoši, yena mmagosetšhaba!
- O na le sephiri.
O rile go ima, a se botše kgoši, a tšhabela gae.
- O sehlogo.
O gana go amuša ngwana gomme o nyaka ge a e hwa.
- Ke moradia, wa pelo ye mpe.
O khukhunela go rragwe o mo kgopela gore a ntšhe mphato wa go tsoma Tšhwahledi gore a mmolaye.
- O ganela Tšhwahledi ka ditokelo tša gagwe tša go buša.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Ke tweša.
Go thwe magoši a lwa ka lebaka la ditiro tša gagwe.
- O na le pelo ye mpe.
Go thwe o be a nagana go bolaya Tšhwahledi. Ke ka lebaka leo Mmatswal'agwe a bego a sa nyake go mo katologa.

Leina la gagwe.

Leina la gagwe ga le sepelelane le ditiro tša gagwe.

11.3 **Mphoka****Ditiro le polelo tša moanegwa.**

- Ke sehvirihwiri.
Setšhaba sa Kgoši Taudi se kgakanegong ka lebaka la gagwe.
- O na le sebete.
O imiša mmagosetšhaba, e lego Khutšišo.
- Ke lefšega.
O bonwa ge ditaba di befa a thoma go tšhoga le go romela thapedi ka mošate.
- E tloga e le mphoka e le ruri.
Motse wa Kgoši Taudi o tšwele diripa tše pedi ka lebaka la gagwe (nke mola a seke a gaša mphoka ka mošate, setšhaba sa Taudi se ka be se a tšwa diripa tše pedi.

Leina la gagwe.

- Leina la gagwe le sepelelane le ditiro tša gagwe ka lebaka la gore o bjetše mphoka ka kgorong ya mošate wa Taudi gomme a hlola mathata.

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 12: LEŠITA PHIRI – OK Matsepe**SETSOPOLWA A**

- 12.1 A tloga ka pelompeta a bile a ngadile le dijo tšeo a bego a di apeetšwe. (1)
- 12.2 Ke gore ba gaTaudi ga se ba mmotša ditaba ka tshwanelo./Ba reng ba sa mmotše molato ngwana wa bona a sa imile. (2)
- 12.3 Go se tshepagale ga mmagosetšhaba go ka šwalalanya setšhaba. (3)
- 12.4
- Motho wa go ngala ka pela – o ngala dijo tšeo a di apeetšwego tšona gomme o a tloga.
 - O rata go itšhireletša – O bona ditaba tša morwedi di mo palela a bolela gore ba reng ba se ba mmotša di sa thoma. (2)
- 12.5 Mabothe ke tatagoKhutšišo, gomme Khutšišo ke mosadi ebile ke motswala wa Taudi, mola Taudi e le mokgonyana ebile e le moswa./Motlogolo wa Mabothe. (3)
- 12.6 Molekwa o tla fa lehlakore la gagwe:
Ke sa nnete – go tloga go ipontšha gore o a itshola.
Ke sa maitirelo – Mpholo ga se a mo kata./O ratile go robala le Mpholo. (2)

SETSOPOLWA B

- 12.7 Ke moya wa khutšo ka ge go dutšwe fase go nyakwa therešo fela. (2)
- 12.8 Tikologo ke ya segologolo – go bolelwa ka bogoši, mošate le mašoka. (2)
- 12.9 Nnete yeo e bolelwago ke Tšhwahledi e ile ya bipela kgoro gomme ya ba lešitaphiri go bona. Seo se šupa gore taba ye e nyalelana le leina la puku ye, e lego Lešitaphiri. (3)
- 12.10 Molekwa o tla phurolla mafahla a gagwe:
Mohl: Ee – ka setšo go thwe ngwana ke wa dikgomo.
Aowa – madi a šele a ka se buše setšhaba. (3)
- 12.11 (Molekwa o tla fa maikutlo a gagwe)
Mohl: O kwela seboledi bohloko.
O tla befelela Kgoši Taudi le Kgoši Mabothe. (2)

Dintlha=15**Teori= 05****Polelo= 05****[25]****GOBA**

POTŠIŠO YA 13: TLHAKOLENG – MD Kekana**TSHWANTŠHO YA BAANEGWA**

Tshwantšho ya moanegwa e lebane le maitshwaro a gagwe (semelo). Wo ke mokgwa woo moanegwa a phelago ka gona go ya le ka moo mongwadi a mo tšweleditšego. Tshwantšho ya moanegwa gantši se lemogwa ka dintlha tše di latelago:

- Ditiro le polelo tša moanegwa.
- Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.
- Leina la gagwe.

13.1 Swele**Ditiro le polelo tša moanegwa.**

- O tliša mosadi wa gagwe le bana.
- O kata Mahlatse ebile o mo fa ngwana.
- O loga leano la go bolaya Mahlatse le ngwana wa gagwe.
- O rata go bolaya boGaboriele.
- O rata basadi.
- Le ge a nyetše ga a fetše go tliša batlabo ka gae.
- Ke motho wa go ikgapa a ikgoroša.
- Ke moradia, o itira moruti etšwe go se bjalo.
- Ke motho wa go homola kudu e dutše e le senokwane.
- Ke setagwa, o wela kudu ka nkgong.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- O sehlogo.
Mahlatse o botša batho bao ba mo hlokometšego ka bošoro bja Swele. O re ba dirwa ke gore ga ba tsebe Swele gore ke motho wa mohuta mang.
- O na le lenyatšo.
Mphapa o re: 'O sa na le lenyatšo le lehono?'(letl.133)

Leina la gagwe.

- Leina la gagwe le tloga le sepelelana le ditiro tša gagwe ka gobane ditiro tše o tša gagwe ke tša botsweya le swele.

13.2 Mahlatse**Ditiro le polelo tša moanegwa.**

- Ke ngwana yo bohlale.
- O kgonne go efoša ngwana wa gagwe dinaleng tša Swele ka ge a ile a lemoga gore tatagwe o nyaka go mmolaya.
- Ke motho yo mo šoro, o lahla ngwana mo tseleng yeo go fetago difatanaga e le maano a gore di mo gate.
- Ke motho wa therešo ebile taba ya gagwe o a e emela.
- O gana go nyadišwa ke Swele yoo gabjale e lego moruti.
- Ke motho wa go ba le sephiri, ga a ka a botša mmagwe gore tatagwe o robala le yena ka kgang.

Leina la gagwe.

- Le sepelelana le mediro ya gagwe ka gobane o phonyokgile bobbe bja Swele.

13.3 Nkuke**Ditiro le polelo tša moanegwa.**

- Ke motho wa go ba le lešoko: O kgonne go topa ngwana yo a lahlilwego gomme a ikgodisetša yena.
- O na le sephiri : o godišetše ngwana etšwe a nyakwa.
- Ke lehodu: Ngwana o timetše gomme ga a nyake go fa batho ngwana yoo wa bona.
- Ke senganga: Mosadi wa gagwe o re a iše ngwana mošate eupša yena o a gana o re ngwana yoo o itopetše yena.
- O na le boitsholo: Mafelelong o iša ngwana ga gabo gomme o amogela kotlo efe kapa efe yeo a ka e fiwago.

Baanegwa ba bangwe ba reng ka yena.

- Ke lefšega.
Go thwe o ile a taboga moo a go ba a wela ka mehlašaneng, gomme a šala a rwele seeta se tee se sengwe se kadietše mohlareng.

Leina la gagwe.

- Le ge lefšega o ile a kuka lesea leo le bego le lahlilwe.

Dintlha=15**Teori= 05****Polelo= 05****[25]****GOBA****POTŠIŠO YA 14: TLHAKOLENG – MD Kekana****SETSOPOLWA A**

- 14.1 Ka lebaka la gore Swele o be a le mathateng. (1)
- 14.2 E hlotšwe ke gore o be a swere kgaetšediagwe bokgoba, a mo ganetša go ya ga gabo le go etelwa ke ba gabo. (2)
- 14.3 Ge motho a le mathateng manaba a gagwe a kwa bose mola batho bao ba mo ratago ba ekwa bohloko. (3)
- 14.4 Ke motho wa go ba le swele.
Ke motho wa go ba le pelo ye mpe. (2)
- 14.5 Swele o nyetše kgaetšedi ya monna yo go thwego o be a thabile le bakgotse./Ke molamo wa Swele. (3)
- 14.6 Balekwa ba tla fa dikgoplo tša bona:
Mohl: - O be a tseba molato wa gagwe. (2)

SETSOPOLWA B

- 14.7 Ba gogoiša Swele ka maoto, a ritša fase ka hlogo le matsogo./Ba tšama ba mo thibolla mookola ka dimphašane. (1)
- 14.8 Ke wa ntwā – Go itiwa Swele. (2)
- 14.9 Ke ya segologolo – Ditaba tša setsopolwa se di direga kgorong ya monna tsoko moo go nwewago bjala bja setšo. Go bolelwa ka go iša Swele mošate. (2)
- 14.10 Swele o ile go tlaišwa fao a nagana go boela ga gabo Tlhakoleng moo a go ya go hwela gona. Leina la padi ye, e lego Tlhakoleng le theilwe godimo ga lefelo le. (3)
- 14.11 Balekwa ba tla fa sa mafahleng a bona:
Mohl: Ee – ka gobane ke yena motlaiši yo mogolo wa bana le basadi.
Aowa – setšhaba ga se sa swanela go itšeela molao matsogong. (2)
- 14.12 Balekwa ba tla fa maikutlo a bona:
Manyami – ka ge a bethwa.
Lethabo – Swele le yena a a di kwe a etše ge a tlaiša mosadi le bana. (2)

[25]

KAROLO YA C: PAPADI**POTŠIŠO YA 15: NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Mohlala wa karabo:

Thulano:

Thulano e tšwelela ge baanegwa ba babedi goba go feta ba fapana ka dikgopolo. Go na le thulano gape magareng ga moanegwa le tikologo ya gagwe. Godimo ga fao go na le mehuta ye mebedi ya thulano, e lego thulanogare le thulanontle. Thulanogare ke ge moanegwa a e ba le thulano ya dikgopolo ka gare ga mafahla a gagwe, mohlala, letswalo la moanegwa le ka kgatha tema ye bohlokwa go bontšha thulanogare goba moanegwa a ka re ke na le pelopedi, bj.bj. Thulanontle yona e bolela go thulana ga moanegwa wa go feta o tee goba moanegwa le tikologo ya gagwe, mohlala, hunadi o thulana le Mphaka; o thulana le batho ba Takone ka lebaka la botšwantle.

Thulano ya dikgopolo e godiša maatlakgogedi gore mmadi a be le kgahlego ya go tšwela pele ka go bala sengwalo seo. Molokoloko woo wa **dithulano** o tšwetša thulaganyo ya sengwalo pele gomme ka thulaganyo yeo ya ditaba mongwadi o re utollela **morero** wa sengwalo sa gagwe. Tšwetšopele, e lego karolo ya thulaganyo, e bopilwe ka dithulano.

Tirišo ya thulano ya Naga ga di etelane

- Thulano ke kokwane ye bohlokwa ya papadi. Ge re re papadi e atlegile gona re šupa gore mongwadi wa yona o kgonne go logaganya thulano ya yona gabotse. Ka thulano mongwadi wa papadi o kgona go tšweletša thulaganyo le morero wa yona gammogo le baanegwa ba yona.
- Mongwadi o dirišitše thulano/phapano gare ga baanegwa ba gagwe le polelonnoši, e lego thulano ya ka gare ya moanegwathwadi go tšweletša morero wa puku ye.
- Ge seširo se bulega Mphaka o kgakanegong ye kgolo. O lwa le dikgopolo mabapi le go se swarwe gabotse Bonwatau.
- Mphaka o thulana le Hunadi ka ge a mmotšiša gore o reng a bolela a nnoši.
- Mphaka o thulana le lentšu la mmagwe ditorong. Lentšu le mmotša gore a tliše bana gae pele a ikela badimong ka gobane go sego bjalo a ka se lokelwe ke selo. Kgopolo ye e tlatša Mphaka dimpa; o a tlalelwa o bile o fega mmagwe molato wa go hloka kwelobohloko. O re: "O tseba gabotse seo se ntlošitšego gae kgane o nteka tumelo. A napa a ntšhiteletša ka mokgwa wo mola ke be ke gopola gore o tla nthapelela go badimo gore tša mo ke lego di netle."
- Mphaka o sa buša o thulana le Hunadi ge a mo eletša gore ba ye kerekeng ba botše moruti ka ga toro ya gagwe.
- Rola o thulana le Mphaka ka tša gore mang o ithutile kae le gore o mmitša lekgoba.
- Mphaka o thulana le Kala ka ge a mmitša gore ke mošayagabo.
- Ditaba di a retela ge Mphaka a gahlana le dikgwara tša Takone.
- Moo gona Mphaka o ikhwetša a kotišwa moswe bjalo ka lešolopudi. Kala le Rola ba mo hlohla diganong, ba mmotša serokaphatla gore ke motsenela, ke motho yo a se nago legae – 'Mošayagabo'.
- Rola o tloga a mmotša tsebegokwa gore o tla tšwa Takone a dutile mosela ge a ka fela a wela dilo tša batho godimo.
- Phapano ye e ile ya tsoša ledimo ka mogopolong wa Mphaka. A ipotšiša ge e le gore o kgethile gabotse ka go tloga Bonwatau. O re: 'Ga ke bone gore ke tla di kgotlelela tše ka moka. Bokaone ke go fetela pele.'

Molokoloko wo wa dithulano o tšweletša **morero** wa papadi ye, e lego, legae labo motho ga le na bosehlanyana.

Dintlha =15

Teori = 05

Polelo = 05

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 16: *NAGA GA DI ETELANE* – MS Serudu

SETSOPOLWA A

- 16.1 O arabišana le barutiši ba gagwe./Ba tšhaba gore o tla ba godišetša bothata. (2)
- 16.2 Di hlahla mmadi, go mo sedimoša ka seo se diregago goba ka seo se tlogo direga. (2)
- 16.3 Ba ga Mphaka bjalo ka bafaladi ga ba dudišege, dinakong ka moka ge ditaba di thatafa ba gopola go gatoga dilao. Morero wa puku o re 'ntlo ya monna yo mongwe ga e na boroko'. (3)
- 16.4 O tla mo fa thuto yeo a ka se e amogwego ke motho. (2)
- 16.5 E tšweletša semelo sa baanegwa./E tšweletša morero. (2)

SETSOPOLWA B

- 16.6 Ba re na ba bona bana ba tla nyalwa ke mang. (1)
- 16.7 Ke motho wa maele - O sola tihasele ya Rakgwakgwa.
O selekega ka pela - O selekwa ke Kala ge a mo gegea. (4)
- 16.8 Motšhabapula o tšhabela motlorotlorong, Mphaka o tšhabile kgaphamadi motseng wa gabo kganthe tša pele di feta tša moo a tšwago. (3)
- 16.9 Kala o omanyana Mbari gore o emelela Mphaka yoo e lego lekgoba, mošayagabo, motšwabotšo. (2)
- 16.10 Ee – baanegwa ba boledišana fela./Ga go na ditšhitišo. (2)
- 16.11 Maikutlo a manyami – Lebaka: nkabe ba sa mo kweša bohloko ba upše ba mo rake. (2)

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 17: LEHUFA – P Mothupi**Thulano:**

Thulano e tšwelela ge baanegwa ba babedi goba go feta ba fapana ka dikgopolo. Go na le thulano gape magareng ga moanegwa le tikologo ya gagwe. Godimo ga fao go na le mehuta ye mebedi ya thulano, e lego thulanogare le thulanontle. Thulanogare ke ge moanegwa a e ba le thulano ya dikgopolo ka gare ga mafahla a gagwe. Mohlala, letswalo la moanegwa le ka kgatha tema ye bohlokwa go bontšha thulanogare, goba moanegwa a ka re ke na le pelopedi, bj.bj. Thulanontle yona e bolela go thulana ga moanegwa wa go feta o tee goba moanegwa le tikologo ya gagwe. Mohlala, Lerato o thulana le Radithekisi ka lebaka la lehufa.

Thulano ya dikgopolo e godiša maatlakgogedi gore mmadi a be le kgahlego ya go tšwela pele ka go bala sengwalo seo. Molokoloko woo wa **dithulano** o tšwetša thulaganyo ya sengwalo pele gomme ka thulaganyo yeo ya ditaba mongwadi o re utollela **morero** wa sengwalo sa gagwe. Tšwetšopele, e lego karolo ya thulaganyo e bopilwe ka dithulano.

Tirišo ya thulano mo go Lehufa:

Tše dingwe tša dintlha tša thulano mo papading ye ke tše di latelago:

- Radithekisi o kgakgana le Lerato ka la gore o ratana le banna.
- Radithekisi o nyakela Lerato badiši bao ba swanetšego go mo ja leonyane ge a eya mošomong.
- Lerato o rata go boledišana le Radithekisi eupša Radithekisi ga a rate go boledišana le yena.
- Radithekisi o betha Lerato gore a be a ye bookelong, gomme ga a ye go mmona.
- Radithekisi o lata Lerato ka kerekeng gomme o mo goga ba sa rapela. O re kerekeng o etše banna.
- Lerato le Radithekisi ba a hlalana ka ge ba fapana ka dikgopolo.
- Radithekisi o a lwala gomme Lerato o a mo tomela.
- Lerato o thulana le Ntshepe ka ge ba swanetše go ya go bona Radithekisi ka ge a lwala.
- Ntlogeleng o kgakgana le Lerato ka gore o mo tšeela monna.
- Ntlogeleng o fapana le Ntshepe ka la gore o rata basadi eupša a se na nnete ya seo.
- Leepa le Tsarane ba thuntšhana le maphodisa.

Molokoloko wo wa dithulano o tšweletša **morero** wa papadi ye, e lego, lehufa leo le sa agego motse.

Dintlha =15

Teori = 05

Polelo = 05

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 18: LEHUFA – P Mothupi**SETSOPOLWA A**

- 18.1 Lebenkeleng la diphahlo. (1)
- 18.2 'A ka re a go hlokomela wa hlwa o goeletša batho lebenkeleng?' (1)
- 18.3 Ntshepe o rata thuto ebile o kwešiša mohola wa yona mola monna wa Lerato a sa iše felo ka thuto ebile a sa tsebe le go kwešiša bohlokwa bja yona. (2)
- 18.4 Go ganetša mosadi go tšwela pele ka dithuto.
Go se nyake gore mosadi a hlwe ka gae ka ge a botšwa gore o tla šala a eya banneng. (2)
- 18.5 Bothata bo godišwa ke gore mosadi wa Ntshepe o rile go lemoga gore monna wa gagwe o be a na le Lerato ebile ba neelane dinomoro tša megala, a galefa kudu mo a bilego a latelela Lerato mošomong. (3)
- 18.6 Poledišano ya baanegwa e utolla molaetša wa papadi ka go tšweletša lehufa la monna wa Lerato. (2)
- 18.7 Ee – Baanegwa ba a boledišana./Ga go na ditšhitišo. (2)

SETSOPOLWA B

- 18.8 Ke moya wa khutšo le lethabo. Bobedi ba a sega. (2)
- 18.9 Lerato o nyalane le Ntshepe ka ge a hlalane le Radithekisi, e lego yona tlemollo ya lehuto. (2)
- 18.10 Seema se se laetša gore ge o dutše le motho gomme a dira boithatelo ka wena ka ge a go tsebela, ga go na se o ka se dirago/o ka se itwele. (2)
- 18.11 Tikologo ye ba lego go yona ke ka lapeng la bona, mo ba phelago gona tšatši ka tšatši . (2)
- 18.12 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana,
Mohlala, **Ee**, ka lenyalong la bobedi banyalani ba phela gabotse ka tlhokomelo gore ba se ke ba dira diphošo tša go swana le tša lenyalong la pele.
Aowa, khudu ga e lahle legapi la yona ka ge banyalani ba ka no se tlogele mekgwa ya bona ya pele/kgale. (2)
- 8.13 Ditšhupasefala di laetša baanegwa ba sega, go sega go tšweletša maikutlo a lethabo le kgahlego. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80

RUBRIKI YA GO SWAYA POTŠIŠO YE TELELE YA THETO

Rubriki ya go swaya Potšišo ye telele ya theto (10 meputso)	POLELO Sebopego, kelelo le tlhagišo, polelo, segalo le setaele tšeo di šomišitšwego taodišong.	Bokgoni bjo bobotse go fetiša -Nyalelano ya sebopego -Matseno le mafelelo a mabotse kudukudu -Dingangišano di hlamilwego le go godišwa gabotse -Polelo, segalo le setaele di bodule di a kgahliša di nepagetše.	Bokgoni bjo bobotse kudukudu -Taodišo e hlamilwe gabotse - Matseno le mafelelo a mabotse -Dingangišano le setaele di nepagetše e bile di loketše morero wo. - Tlhagišo ye botse.	Bokgoni bjo bobotse kudu - Sebopego le tatelano ya ngangišano tše di hlakilego - Matseno le mafelelo le ditemana tše dingwe di nyalelantšwe ka peakanyo - Tatelano ya ngangišano e a kwešišega - Polelo, segalo le setaele di nepagetše ka bontši	Bokgoni bja go kgotsofatša - Sebopego se a bonagala - Taodišo e hlaelela sebopego se se hlakilego - Go na le diphošo di se kae tša polelo, segalo le setaela ke tša tshwanelo,ditemana di nepagetše	Bokgoni bjo bo lekanego Sebopego se laetša thulaganyo ye e fošagetšego. Dingangišano ga tša beakanywa ka tatelano. - Diphošo tša polelo di a bonagala. Segalo le setaele ga tša lokela mohola wa thuto.Ditemana tše dingwe di fošagetše.	Bokgoni bja go išega -Tlhagišo ye e fokolago le, tlhokego ya thulaganyo di šitiša kelelo ya ngangišano. -Diphošo tša polelo le setaele se se fošagetšego se dira gore sengwalwa se se amogelege. Segalo le setaele ga se tše loketšego thuto. -Ditemana di fošagetše.	Bokgoni bja go hlaelela kudukudu -Go bothata go bona ge eba hlogo e ahlaahlilwe. - Ga go bohlatse bja sebopego goba tatelano. -Polelo ye e fokolago. Setaele le segalo di fošagetše. -Ga go ditemana goba nyalelano.
DITENG Tlhathollo ya sererwa, botebo bja ngangišano, taetšo ya go kwišiša sereto		7 80–100 %	6 70–79 %	5 60–69%	4 50–59%	3 40–49%	2 30–39%	1 0–29%

Bokgoni bjo bobotse go fetiša -tlhalošo ye e tseneletšego ya sererwa, makala kamoka a hlohlomišitšwe mo go kgotsofatšago - boiphetolelo bjo bo botse go fetišiša : 90% +boiphetolelo bjo bo botse kudukudu : 80 % - 89 % -mohlwaela wa dingangišano tše bogale tšeo di šitlelwago go tšwa temaneng -kwešišo ye botse go fetišiša ya sengwalo le sereto	7 80–79%	12–15	10½–11½	9–10				
---	-------------------------------	--------------	----------------	-------------	--	--	--	--

Bogkoni bjo bobotse kudukudu. -tlhalošo ye botse ya sererwa - makala ka moka a hlohlomišitšwe ga botse -boiphetolelo bjo bo nabilego - mohlwaela wa dingangišano tše di kwalago wo o šitletšwego go tšwa temaneng - kwešišo ye botse kudukudu ya sengwalo le sereto	6 70–79%	7½–8½	7–8	6½–7½	6–7			
Bokgoni bjo bobotse kudu - go bontšha kwešišo le thlalošo ye kaone ya sererwa - boiphetolelo bjo bo botse Dingangišano tše di kwešišegago eupša ga se ka moka tše di fahletšwego gabotse - go bontšha kwešišo ya sengwalo le sereto	5 60–69%	7–8	6½–7½	6–7	5½–6½	5–6		

Bokgoni bja go kgotsofatša -go bontšha kwešišo le tlhalošo ye e amogelegago, eupša ga se makala ka moka a hlohlomišitšwego gabotse -go na le dintlha tše bohlokwa tšeo di fahlelago sererwa - tše dingwe tša dingangišano di fahlela sererwa eupša bohlatse bja seo ga bo kgotsofatše - go na le kwešišo ya sengwalo le sereto	4 50–59%		6–7	5½–6½	5–6	4½–5½	4–5	
Bokgoni bjo bo lekanego -maiteko ao a sa kgotsofatšego a go araba potšišo -kwešišo ye e tseneletšego gannyane go iphetolela go sererwa - dingangišano ga di kgotsofatše go na le bohlatse bjo bonnyane go tšwa seretong -moithuti ga se a be a kwešiša sengwalo goba sereto gabotse	3 40–49%			5–6	4½–5½	4–5	3½–4½	3–4

Bogkoni bja go išega -kwešišo ye e fokolago ya sererwa - boiphetolelo bo a ipoeletša, ka nako tše dingwe bo tšwele tseleng - ga go kwešišo ya sererwa tlhalošo e fošagetše, dingangišano ga tša fahlelwa go tšwa go sereto - kwešišo ye e fokolago kudu ya sengwalo le sereto	2 30–39%				4–5	3½–4½	3–4	1–3½
Bogkoni bja go hlaelela kudukudu -boiphetolelo bo na le kamano ye nnyanne le sererwa eupša ngangišano e bothata go kwišišega goba e tšwele tseleng - maiteko ao a fokolago a go araba dipotšišo - dinthla tše di lego gona tša maleba ga di na bohlatse bja gore di tšwa seretong - kwešišo ye e fokolago kudu ya sengwalo le sereto	1 0–29%					3–4	1–3½	0–3

RUBRIC YA GO SWAYA POTŠIŠO YE TELELE MO PADING LE PAPADING**Hlokomela phapano gare ga meputso yeo e abelwago diteng, sebopego le tirišopolelo**

DIKHOUTU LE KABO YA MEPUTSO		DITENG (15) Tlhathollo ya sererwa, botebo bja ngangišano, taetšo ya go kwešiša dingwalo		SEBOPEGO LE TIRIŠOPOLELO (10) Polelo Sebopego, kelelo le Pego, polelo, segalo Le setaele tšeo di šomišitšwego taodišong
Khoutu 7 80–100%	Bokgoni bjo bobotse go fetiša 12–15 meputso	-Dintlha tša go kwagala di thekgwa ka botlalo go tšwa setsopolweng. -Boiphetoletlo bja maemo a godimodimo. (90%+: Boiphetoletlo bja maemo a godimo: 80 – 89%. - Mohlwaela wa dingangišano tše bogale tšeo di šitlelwago go tšwa temaneng -Kwešišo ya maemo a godimodimo ya sengwalo le setsopolwa.	Bokgoni bjo bobotse go fetiša 8–10 meputso	- Nyalelano ya sebopego - Matseno le mafelelo a mabotse kudukudu - Dingangišano di hlamilwe le go godišwa gabotse - Polelo, segalo le setaele di bodule, di a kgahliša, di nepagetše.
Khoutu 6 70–79%	Bokgoni bjo bobotse kudukudu 10½–11½ meputso	Tlhalošo ya maemo a godimo ya sererwa - makala ka moka a sererwa a hlohlomišitšwe gabotse -Boiphetoletlo bjo bo tletšego. - Mohlwaela wa dingangišano tše di kwalago wo o šitletšwego go tšwa temaneng - Kwešišo ye botse go fetišiša ya sengwalo le sereto	Bokgoni bjo bobotse kudukudu 7–7½ meputso	- Taodišo e hlamilwe gabotse - Matseno le mafelelo a mabotse - Dingangišano le setaele di nepagetše e bile di loketše morero wo. - Hlagišo ye botse
Khoutu 5 60–69%	Bokgoni bjo bobotse kudu 9–10 meputso	-Go bontšha kwešišo le tlhalošo ye kaone ya sererwa - boiphetoletlo bjo bo botse -Dingangišano tše di kwešišegago eupša ga se ka moka tše di fahletšwego gabotse -Go bontšha kwešišo ya sengwalo le bohlatse bja diteng.	Bokgoni bjo Bo botse Kudu 6–6½ meputso	- Sebopego le tatelano ye ya ngangišano tše di hlakilego - Matseno le mafelelo le ditemana tše dingwe di ngwetšwe ka peakanyo - Tatelano ya ngangišano e a kwešišega - Polelo, segalo le setaele di nepagetse ka bontši

Khoutu 4 50–59%	Bokgoni bja go kgotsofatša 7½–8½ meputso	-Go bontšha kwešišo le tlhalošo ye e amogelegago eupša ga se makala ka moka a hlohlomišitšwego gabotse -Go na le dithla tše bohlokwa tšeo di fahlelago sererwa - Tše dingwe tša dingangišano di fahlela sererwa eupša bohlatse bja seo ga bo kgotsofatše - Go na le kwešišo ya sengwalo le sereto.	Bokgoni bja go kgotsofatsa 5–5½ meputso	- Sebopego se a bonagala - Taodišo e hlaelela sebopego se se hlakilego - Go na le diphošo di se kae tša polelo, segalo le setaela ke tša tshwanelo, ditemana di nepagetše
Khoutu 3 40–49%	Bogkoni bjo bo lekanego 6–7 meputso	- Maiteko ao a sa kgotsofatšego a go araba potšišo - Kwešišo ye e tseneletšego gannyane go iphetolela go sererwa. - Dingangišano ga di kgotsofatše go na le bohlatse bjo bonnyane go tšwa seretong - Moithuti ga se a be a kwišiša sengwalo goba sereto gabotse.	Bogkoni bjo bo lekanego 4–4½ meputso	- Sebopego se laetša thulaganyo ye e fošagetšego. - Dingangišano ga tša beakanywa ka tatelano. - Diphošo tša polelo di a bonagala. - Segalo le setaele ga tša lokela mohola wa thuto. - Ditemana di fošagetše.
Khoutu 2 30–39%	Bokgoni bja go išega 4½–5½ meputso	. Maiteko ao a sa kgotsofatšego a go araba potšišo -Kwešišo ye e tseneletšego gannyane go iphetolela go sererwa. - Dingangišano ga di kgotsofatše go na le bohlatse bjo bonnyane go tšwa seretong - Moithuti ga se a be a kwešiša sengwalo goba diteng gabotse.	Bokgoni bja go išega 3–3½ meputso	- Hlagišo ye e fokolago le, tlhokego ya thulaganyo di šitiša kekele ya ngangišano. - Diphošo tša polelo le setaele se se fošagetšego se dira gore sengwalwa se se amogelege. - Segalo le setaele ga se tše loketšego thuto. Ditemana di fošagetše.
Khoutu 1 0–29%	Bokgoni bja go hlaelela kudukudu 0–4 meputso	-Boiphetlelo bo na le kamano ye nnyanne le sererwa eupša ngangišano e bothata go kwišišega goba e tšwele tseleng - Maiteko ao a fokolago a go araba dipotšišo - Dithla tše di lego gona tša maleba ga di na bohlatse bja gore di tšwa seretong -Kwešišo ye e fokolago kudu ya sengwalo le diteng.	Bokgoni bja go hlaelela kudukudu 0–2½ meputso	- Go bothata go bona ge eba hlogo e ahlaahlilwe - Ga go bohlatse bja sebopego goba tatelano. -Polelo ye e fokolago. Setaele le segalo di fošagetše. -Ga go ditemana goba nyalelano.